

pred jednim takvim ispovjediti!« A onda priča, kako je jednom čula, gdje svećenik svećenika, pred svijetom, dočekuje riječima: »Gdje si ti, crni đavle?« i kod toga se grohotom smije. Iznunenadilo ju je to. I sablaznilo. I deprimiralo. Ni danas joj to ne izlazi iz glave. A oba ta svećenika mislila su valjda da je njihova manira u stilu neposrednosti, jovijalnosti, suvremenog kršćanstva, modernizirane pastve. Samo njihovi vjernici nijesu, očito, tako mislili.

Poslušajmo odsele, i što vjernici o nama misle! Neka nam kažu! I u lice, ako smijul A ako ne smiju, neka barem kažu našim kolegama ili, još bolje, našim starješinama, biskupima! Barem općenito: bez odioznog spominjanja imena. I ako, možda, ne ćemo u svemu poći za shvaćanjima i sentimentima vjernika, bit će nam to dobar putokaz za orijentaciju. I za — ispit savjesti!

A ako se radi o kolektivnim manama i propustima, može i intervencija biti kolektivna. Lajici i tada imaju riječ!

Dr Čedomil Čekada

MALO OPRAVILO LAIKOM V ROKE

Verniki zunaj naših meja imajo navadno zelo ugodno predstavo o verskem življenju pri nas. Pri vas so cerkve polne, pravijo, pri nas pa prazne. Toda varali bi se, če bi nasedli taki pohvali in mislili, da smo v verskem pogledu na boljšem kot drugod po svetu. Če cerkve drugod niso tako obiskane kot pri nas, to utegne biti tudi zato, ker so tam zgradili po vojni, zlasti v predmestjih, veliko novih cerkva in se verniki laže porazdele in tudi porazgube po njih kot pri nas, ko je število cerkva ostalo isto, če ne celo manjše kot pred vojno. Statistika kaže, da je procent udeležbe pri nedeljski maši v inozemstvu približno tak kot pri nas. Če pa opazujemo ljudi, kako se obnašjo pri bogoslužju, moramo priznati, da smo celo na slabšem kot drugod.

Večkrat sem že opazoval, kako ljudje v tujini in pri nas prihajajo v cerkev. Tam nasplošno vsi, tudi mladina, prihajajo v cerkev zbrani, v svetem spoštovanju. Pri vhodu se spoštljivo prekrizajo, večina poklekne do tal. Res, to še ni vse, je pa znak spoštovanja pred svetim prostorom in izraz zdrave pobožnosti. O takem bom prej verjel, da je dober vernik, kakor pa če pri pokleku samo malomarno klecne in se prekrizha kot

bi natikal sneženemu možu oči. Mašo spremljajo z molitvenikom v roki, mnogi celo z misalom. Knjižice dobe na mizi pri vhodu v cerkev; po maši jih spet tam odlože, ker so cerkvena last. Molitvenike si takorekoč samo izposojajo. Med mašo pristopi domala vsa cerkev k obhajilu; tudi pri mašah ki so ob pozni uri. Če verniki med mašo pristopijo tudi k obhajilu, se res na najbolj popoln način udeleže svete daritve. Premišljeno sodelovanje vernikov z duhovnikom pri maši pomeni zanje zavestno vključevanje v sveto opravilo, to pa je znamenje visoke verske zavesti in zdrave pobožnosti. Človek, ki se tako udeležuje maše, res živi iz vere in jo bo tudi v spremenjenih okoliščinah gotovo ohranil. K maši ne hodi zgolj iz navade, mladina ne staršem na ljubo, ampak iz verske potrebe. Takim vera ni nekaj zunanjega, gola tradicija, ampak bistveni usmerjevalec življenja. Koliko ljudi pa po naših farah spremlja mašo z misalom v roki? Kako prihaja mladina v cerkev? Kdaj pristopi vsa cerkev med mašo k obhajilu? Tukaj nas čaka še veliko dela. Zato ugotovitev, da so pri nas cerkve polne (to je hudo tvegana trditev!) v inozemstvu pa ne, ne daje realne podobe o verskem življenju posameznih krajev. Če je pri nas kdaj število večje, je tam kvaliteta boljša. Slabi so odpadli in ne hodijo več v cerkev, kar pa jih je še ostalo žive, saj večina, pristno versko življenje in se dejavno udeležujejo bogoslužja. Tudi mi čedalje bolj čutimo, kako se nam množice odtujujejo. Večina ne izpolnjuje več verskih dolžnosti. Ali bomo vsaj te, ki so še ostali obdržavali? Kako? Samo s poglobitvijo verskega življenja. Prav je, da dušni pastir misli na izgubljene ovce, toda v skrbi zanje, ne sme prepustiti tistih, ki so v staji samim sebi. Tok razkristjanizacije bo zavrl samo z globokim verskim življenjem teh, ki so še v cerkvi. Tem mora biti vera srčika življenja, ga usmerjati in vplivati na življenske odločitve. Zato moramo vernikom nuditi več verske hrane kot nam jo nalaga stroga dušnopastirska dolžnost. Če bi veroučitelj absolviral samo predpisane ure verouka, bi sicer spolnil svoj dolžnost, ne bi pa naredil dovolj. Potrebne so še druge oblike delovanja z mladino, da bo versko življenje v fari razgibano in bo mladi rod navezal na Cerkev. To so vzgojne ure za ministrante, liturgične in pevske vaje, pastoralni obiski, veroučne ekskurzije itd. Tudi odraslim mora dušni pastir bolj postreči. Uvajati jih mora v bogastvo božje besede in jim odkrivati lepoto bogoslužnih opravil. Prav v tem je bistvo liturgične obnove. Liturgično gibanje gre za

tem, da ljudi prekvasi z verskim duhom prvih kristjanov, zato zanj niso bistvene zunanje forme, ampak evangeljski duh. Ne gre zato, kdaj bodo ljudje pri maši stali oziroma sedeli, ampak za pristno notranje sodelovanje z mašnikom. Kdcr bi obvisel zgolj pri zunanjih oblikah liturgičnega gibanja, bi ga pojmoval bolj telesno zibanje kot duhovno gibanje. V tem, da ljudje pri maši vstajajo in sedajo, so pač malo odraža duh prvih kristjanov, ker vemo, da so oni celo mašo stali, tudi med spremenjenjem in obhajilo prejemale stoje s prekrižanimi rokami. Gre zato, da vernike uvedemo v daritveno skrivnost in jih obogatimo z evangeljskim duhom.

Prvi kristjani so pri bogoslužju dejavno sodelovali. Verski shod je bil pravi daritveno — molitveni zbor duhovnikov in vernikov. »Vsi so enodušno vztrajali v molitvi« (Apd 1, 14), »in bili stanovitni v nauku apostolov in bratski skupnosti, v lomljenju kruha in molitvah« (Apd 2, 42). Pred prazniki so noč prebili v skupni molitvi. Molitev takrat ni bila monopol duhovnikov, ampak vse verske občine. Udeležba pri bogoslužju je bila za ljudi pravo duhovno prerodenje. Tam so se navžili božjega duha, načrpali moč, da so vztrajali pri delu čez teden in se seznanili z verskim naukom tako, da so lahko zavračali zmote krivovercev. Tako so prvi kristjani brez šol in univerz, brez časopisov, radia in televizije ohranili vero in jo izročili poznim rodovom. Posamezniki so tudi po domovih, sami zase, opravljali molitev duhovnih dnevnic kot poročal sv. Hipolit (ca 220 po Kr.) v Apostolskih izročilih. V zgodnjem srednjem veku je to idealno sodelovanje ljudstva z duhovščino prenehalo. Duhovščina je pri bogoslužju še naprej rabila latinski jezik, katerega ljudstvo ni več razumelo, zato tudi ni več sodelovalo. Namesto vse občine so opravljali molitveno dolžnost samo duhovniki in redovniki. Tako so tudi duhovne dnevnic postale monopol duhovnikov in kadar jih molimo se moramo zavedati, da jih opravljamo v imenu Cerkve za sebi podrejene vernike.

Cerkveni zbor hoče poživeti sodelovanje vernikov pri bogoslužju. Ne misli samo na sodelovanje pri maši, ampak tudi pri liturgični molitvi. Pri maši se že kažejo sadovi liturgične vzgoje, drugače pa je z molitvijo duhovnih dnevnic. Dokaz, kako globoka vrzel zija med duhovščino in verniki so prazne cerkve tam, kjer duhovniki pred prazniki ali na sveto trodnevje zjutraj pojo večernice oziroma jutranjice.

Duhovniki pojo v latinskem jeziku psalme in berila. Ljudstvo tega ne razume in ker nima prevoda v roki, se dolgočasi. Molitev tudi ni tako dramatična kot liturgija in ker ni petja konec, ljudje cerkev zapuščajo, duhovščina pa ostane sama in v imenu ljudstva časti Boga...! Ljudi nihče ni vzgajal v liturgičnem duhu, nihče jih ni uvajal v bogastvo in lepoto liturgične molitve, čeprav si jo dobri laiki, posebno inteligenca, želi.

Sodelovanje vernikov pri liturgični molitvi Cerkev priporoča, izid Malega opravila pa delno omogoča. »Kadar verniki skupaj z duhovnikom molijo na odobren način, pravilno molijo ta čudovit hvalospev, je to glas neveste same, ki odgovarja Ženina, da, je celo molitev Kristusa in vsega njegovega telesa k Očetu« (čl. 84). Cerkev razširja krog uradnih molivcev. Prejšnje pravo je priznalo status javnih molivcev samo duhovnikom in redovnikom. Papež Pij XII. ga je v generalnih statutih za redovnice (1950/51) razširil na nune, koncil pa na vse, ki pripadajo kakršni koli instituciji, ki teži po krščanski popolnosti. Sem spadajo tudi tretjeredniki. Vsi ti oporavijo javno molitev Cerkve, »kadar po določbah pravil molijo kakršen koli mali oficij, če je le sestavljen v obliki duhovnih dnevnic in pravilno potrjen« (čl. 98).

Za poživitev popoldanske pobožnosti je Malo opravilo zelo primeren molitvenik. Cerkev naroča, naj popoldanske pobožnosti ne opustimo na račun večernih maš, ampak želi, naj se »glavne ure, zlasti večernice, ob nedeljah in slovesnejših godovih opravijo skupno v cerkvi« (čl. 100). Naše ljudstvo liturgičnih večernic skoraj ne pozna, in vendar bo treba misliti tudi na to obliko pobožnosti. Duhovnik naj bi molil večernice skupaj z verniki. Višek bi dosegle v Marijinem hvalospevu Magnificat, katerega bi pela vsa cerkev, duhovnik pa bi medtem z ministranti kadil veliki oltar. S primerno razlago in pevsko vajo, se bo takšno sodelovanje kmalu doseglo. Ljudje radi pojo, zlasti potem ko premagajo začetni strah. Sam sem slišal, kako je množica v Rimu in Lurdu brezhibno pela v dveh zborih slavo in vero iz maše »de angelis«, seveda z besedilom v roki. Najhitreje pa bi se tako sodelovanje doseglo preko otrok. Ob takem molitvenem sodelovanju vernikov z duhovnikom, bi tudi verniki hvalili Gospoda in ga prosili za zveličanje vsega sveta, zakaj »vsi, ki sodelujejo pri dnevnicah, izpolnjujejo poslanstvo Cerkve in se

udeležujejo najvišje časti Kristusove neveste, ker hvaleč Boga stojijo pred božjim prestolom v imenu matere Cerkve« (čl. 85).

Brez knjig ni liturgične obnove. Verniki morajo imeti v roki liturgične knjige, misal in duhovne dnevnice. Misala najbrž ne bomo kmalu dobili, pač pa smo dobili lepo molitveno knjigo, malo opravilo, primerno za gojitev liturgičnega duha. Izdala ga je Zadruga katoliških duhovnikov v Ljubljani julija 1963 v 2000 izvodih. Od teh je tretinja še nerazprodanih, kar priča, da ni preveč zanimanja zanj. Tisti, katerim je knjižica prvenstveno namenjena, usmiljenkam, šolskim sestram . . . ., je sploh niso kupili. Največ izvodov skupaj so kupile nekatere redovne hiše kapucinov in frančiškanov za brate laike in osamljene župnije za tretjerednike. Namen tega članka ni delati reklamo za nakup knjige, ampak pokazati, kako se da ob tej knjigi oresničiti to, kar naroča koncil: »Priporoča se vernikom da molijo duhovne dnevnice ali skupaj z duhovnikom ali skupaj sami ali celo vsak zase« (čl. 100).

Malo opravilo res ni pravi duhovniški brevir, ampak samo po rimskem brevirju povzet dnevni oficij za vse leto in vse praznike cerkvenega leta. Vsebuje enako število ur kot duhovniški brevir, samo število psalmov je manjše in berila so krajša. Ta knjiga najbolj približa molitev laikov duhovnikovi molitvi, tako da se laiki z duhovnikom združujejo v eno veliko družino uradnih cerkvenih molivcev. (Glej člen 98 liturgične konstitucije!). S to molitvijo se tudi laik pridružuje hvalospevu kerubov in serafov, ki se »na veke razlega v nebeških dvorih in jo je naš Gospod prinesel na zemljo, da se sedaj Cerkev v izgnanstvu tolaži, ko posnema hvalnico, katero pojo nebeščani pred božjim prestolom« (čl. 83). Kadar laik moli duhovne dnevnice, pa čeprav sam, se pridruži armadi cerkvenih molivcev, »katere združuje okoli sebe Kristus, da z njimi prepeva te svete hvalnice« (čl. 83). Zato laik ni v molitvi osamljen, ampak je Kristus ob njem skrivnostno navzoč. »Kjer sta dva ali so trije zbrani v mojem imenu, tam sem jaz sredi med njimi« (Mt 18, 20).

Z molitvijo duhovnih dnevnic se utrjuje vez skupnosti. Moja molitev postane socialna. Ne mislim samo nase, ampak vanjo vključujem tudi potrebe svojega bližnjega. Brevir je najprej občestvena molitev, ne samo zato, ker ga moli skupnost, ampak ker ga molimo za druge, tudi za nečlane verske občine. Kako bi bilo lepo, če bi vsaka fara imela nekaj takih molivcev, ki bi vsako jutro in večer opravili molitev za svoje

bližnje! Ljudje bi duhovno ozdraveli, kot jamči pismo: »Molite drug za drugega, da ozdravite. Veliko pripomore goreča molitev pravičnega« (Jak 5, 16).

Ta molitev se odlikuje pred drugo tudi po tem, ker je prožeta s svetopisemskim duhom. Psalmi in berila so navdihnjene besede Gospodove in te »so čiste besede, preskušeno srebro, očiščeno zemlje, prečiščeno sedem krat« (Ps 11, 7). Res je najbolj popolna molitev tista, ko se človeški duh oprusti molitvenih formul in se prosto dviga v duhovne višave ter pogreza v Boga. Toda zanjo mora nekje dobiti pobudo. Ali ni najboljša pobuda prav navdihnjena božja beseda?

Kdor moli duhovne dnevnicе opravlja najlepše jutranjo in večerno molitev. Namesto sladkobnih jutarnjih molitvic, primernih za otroke, zmolimo molitev iz katere diha prava gorečnost in zdrava pobožnost. Hvalnice so v svojem jedru radosten hvalospev Bogu. S prebujeno naravo po nočnem spanju se radujemo v Bogu in ga hvalimo za milost stvarjenja, odrešenja in posvečenja. Radost doseže višek v Benediktusu. Večernice so tipična zahvalna molitev. Zahvalo navdihujejo stopniški psalmi (119 — 131), katere so peli romarji na poti v jeruzalemski tempelj in psalmi Hallel skupine (112 — 117), ki aludirajo na večerjo v nebeških dvorih. Hvalnice in večernice sta »kot dva tečaja dnevnih molitev« (čl. 88 a) in najlepše posvečujeta začetek in konec dneva. P. Pius Parsch svétuje, naj bi laiki poleg jutranjic molili samo hvalnice in večernice. Ti dve uri so ljudje na začetku res tudi molili, vse ostale ure pa so nastale v samostanih. Laik bo opravil lepo jutranjo in večerno molitev, ki ne traja več kot 10 minut. Za daljšo molitev laik nasplošno nima časa, če bi jo mu vsilili, utegne zaradi strahu pred bremenom vsesкупaj opustiti. Molitev je zanj primerna tudi zato, ker je vsak dan drugačna. Sprememba prinaša radost. Molitev se sklada z duhom časa in s praznično skrivnostjo. Prav zato je veliko družbo že opustilo svoje dnevnicе ali očenaše in se oklenilo Malega opravila. Če tretjerednik moli duhovne dnevnicе, mu ni treba več moliti zaobljubljenih očenašev.

Molitev duhovnih dnevnic pa ni tako preprosta. Obstoja nevarnost, da bo kdo Malo opravilo prehitro odložil, ker ga ne zna prav uporabljati. K meni je prišla gospa kmalu potem ko je molitvenik kupila s prošnjo, naj ga ji prodam naprej, ker je že vsega prebrala. Malo opravilo ni roman, katerega odložiš ga prebereš, ampak moltvena knjiga s katero vernik

»posvečuje tek dneva in noči« (čl. 84). Zato mora dušni pastir ljudi uvesti v to knjigo. Ljudi, ki stremijo po krščanski popolnosti, mora dušni pastir spretno voditi. Najprej mora nazorno razložiti značaj in način liturgične molitve. Potrebne so praktične vaje in sproti opozarjati na napake. Navaditi jih je treba na lepo in pravilno izgovorjavo, posebno še, če molijo v zboru.

Škoda, da je knjižica tako nepregledna. Tisk je sicer lep in papir dober, toda za lažjo orientacijo bi bila potrebna oznaka dnevov, kakor v rimskem brevirju. Ker vsebuje samo 123 psalmov so razdeljeni v dve skupine tako, da en teden molimo prvo, drugi teden pa drugo skupino psalmov. Napis PRVI TEDEN, DRUGI TEDEN je preveč izrazit v primeri z oznako dneva in posameznih ur, tako da to začetnika zelo moti. Zadrževalo bi, da bi bile skupine psalmov ločene samo z rahlo čvrto, ne pa z debelim napisom, kakor da je to v opravilu najvažnejše. Če je antifona uvod v psalm je napoved vsebine psalma v molitvenik odveč. To sodi bolj v eksegezo psalmov kakor v molitvenik. Te tiskarske nerodnosti pa ne zmanjšujejo vrednost molitvenika. Dobili smo knjižico za katero smo res lahko hvaležni prirediteljem in izdajatelju. Dobili smo jo v času liturgične obnove. Dajmo jo laikom v roke kot naroča koncil, pa bomo izpolnili tudi Pavlov opomin: »Neprenehoma molite« (1 Tes 5, 17).

dr Francé Rozman

PSALAM 23 (24)

U naslovu ovoga Psalma nalazimo samo povjesnu bilješku, koja nam označuje aktora Psalma, Davida; i liturgičnu bilješku, koja kaže, da su Psalam imali pjevati izabrani hramski pjevači uz udaranje u žice. Zato i povjesnu prigodu i sami sadržaj možemo saznati jedino iz analize.

Analiza nam kaže, da je Psalam morao biti spjevan po svoj prilici istom prigodom, kojom su spjevani Ps. 67 (68) i 46 (47). Dočim se po sadržaju razlikuje od ovih dvaju. U ovom Psalmu nadahnuti pisac pjeva o sreći naroda, koga je zapala čast, da ima Boga za svoga kralja; i o zavidnoj povlastici brda Siona, koji je mogao pružiti boravište Bogu-Kralju.

Ako je izraelski narod postao časniji od svih naroda na zemlji zato što štuje pravoga Boga; ako se može tvrditi za brdo